

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 17 (60)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

УДК:[378. 147: 373. 2. 011. 3 - 051]: [159. 955. 4: 005. 591. 6]

І.М. ДИЧКІВСЬКА

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗМІСТУ РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті розглядається структура готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності. Особлива увага приділяється аналізу та теоретичному обґрунтуванню рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності. Означений компонент визначає характер оцінки майбутнім вихователем себе як суб'єкта інноваційної професійної діяльності.

Ключові слова: інноваційна педагогічна діяльність, готовність до інноваційної діяльності, майбутні вихователі дошкільних навчальних закладів, рефлексивний компонент готовності.

Інноваційна педагогічна діяльність – особливий вид творчої діяльності, який спрямований на оновлення системи освіти. Така діяльність є наслідком активності людини, що виявляється не стільки у пристосуванні до зовнішнього середовища, скільки у перетворенні його у відповідності з особистими і суспільними потребами та інтересами. У структурі професійно спрямованої особистості педагога готовність до інноваційної діяльності розглядається як показник його здатності нетрадиційно, по-новому вирішувати актуальні проблеми, поставлені перед сучасною освітою вимогами особистісно орієнтованої освіти.

Досліджуючи наукові підходи до визначення компонентів готовності майбутнього фахівця до інноваційної діяльності, цікавим уявляється структура даного утворення, представлена О. Козловою. Зокрема, в аспекті зазначеного, важливим для інноваційної спрямованості викладача (вихователя) вважаємо філософський компонент, що передбачає виведення вчителя з «власного педагогічного контексту» на філософський рівень осмислення сутності його професії, що веде до усвідомлення ним змін освітніх цілей. Креативний компонент автор визначає в якості інновативного способу буття вчителя в професії, бажання й уміння створювати нову педагогічну реальність на рівні мети, змісту, технологій різноманітних освітніх процесів і систем, його відкритість до новизни. Здатність до особливого мислення, що передбачає відсторонений погляд на педагогічну реальність, історико-педагогічний досвід, на власну особистість як носія певної професійної позиції представлена у вигляді рефлексивного компоненту. Важливості в аспекті реалізації інновацій автор надає валеологічному компоненту, в аспекті якого інноваційна діяльність не повинна наносити шкоду ані учню, ані вчителю, ані школі, ані суспільству. При цьому місією вчителя, за думкою науковця, має стати недопущення індивідуально-особистісних руйнувань на жодному з рівнів: фізіологічному, психічному, соціальному, моральному, ментальному [4].

У дослідженні Л. Козак в аспекті готовності викладачів дошкільної педагогіки та психології до інноваційної діяльності виділено ціннісно-мотиваційний; інформаційно-когнітивний; операційно-діяльнісний; особистісно-креативний, професійно-рефлексивний компоненти. Пояснюючи таке своє бачення структури готовності педагога до інноваційної діяльності, науковець зауважує на тому, що зазначене утворення виявляється у визнанні значущості інноваційної професійної діяльності, спрямованості на формування й розвиток інноваційної особистості студента та власний саморозвиток; обізнаності щодо освітніх інновацій та розвитку інноваційних процесів у вищій та дошкільній освіті; привласненні образу структури інноваційної діяльності викладача; оволодінні технологіями інноваційної професійної діяльності; активності та здатності здійснювати інноваційну професійну діяльність з урахуванням суспільних цінностей та цінностей окремої особистості; здатності до творчого мислення, активної особистісної позиції у реалізації інноваційних пошуків, позитивному ставленні до себе та обраної діяльності; прагненні до особистісного та професійного розвитку і самовдосконалення [3].

Л. Петриченко визначає інноваційну компетентність учителя як складну, інтегративну якість фахівця, що зумовлюється особливостями інноваційної діяльності передусім її творчим характером та спрямованістю на дослідно-експериментальну роботу). У структуруванні цієї якості автор визначає чотири компоненти: теоретично-змістовий (базовий), професійно-діяльнісний (практичний), професійно-дослідний (творчий) і професійно-особистісний [8]. Інноваційна компетентність учителя – це система мотивів, знань, умінь, навичок, особистісних якостей педагога, що забезпечує здійснення ним усіх етапів інноваційної професійної діяльності: від моделювання та прогнозування до впровадження нововведення [5, 35-36].

Зважаючи на аналіз авторських уявлень про структуру готовності до інноваційної педагогічної діяльності, а також на важливість для педагога сформованості у нього особливого інновативного типу мислення, компонентами готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності визначаємо когнітивно-креативний та операційний, які відносимо до теоретико-практичного блоку готовності, та ціннісно-мотиваційний і рефлексивний, що поєднуються у психологічний блок готовності до інноваційної діяльності.

Метою нашої статті є теоретичне обґрунтування рефлексивного компонента у структурі готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності.

Виокремлення означеного компонента у готовності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності пов'язуємо із двома аспектами. По-перше, для особистості, що спрямована створити та впровадити у життя нове, важливість набуває необхідність бути готовою протистояти спротиву від основної маси середовища, обумовленого психологічним законом комфортності існування. По-друге, для будь-якої інновації існує ризик залишитись невизнаною через невміння інноватора реагувати на зауваження, критику, а отже важливою стає постійна рефлексія процесу реалізації інновації та результатів інноваційної діяльності.

Рефлексія розглядається науковцями як здатність людини міркувати над тим, що вона робить; звертатися до

початку своїх думок, дій; уміння приймати позицію стороннього спостерігача. Л. Рибалко пояснює природу рефлексії у професійній самореалізації майбутнього вчителя як здатність мислити, що сприяє осмисленню потреби і результатів професійної самореалізації; свідомий процес, який позитивно впливає на усвідомлення майбутнім вчителем необхідності найповнішого саморозкриття в процесі фахової підготовки; самоспостереження, що є методом професійної самореалізації майбутнього вчителя; здібність звертатися до власної «самості», аналізувати знання про власне «Я»; вихід за межі безпосереднього, що розширює освітній простір професійно-педагогічної самореалізації майбутнього фахівця; самостворювальний процес, який породжує нові знання про власні можливості професійної самореалізації майбутнього фахівця» [10, 265-266].

Сучасні педагогічні дослідження представляють рефлексивний компонент як важливу деталь формування певного особистісного утворення. Зокрема, Т. Яблонська визначає рефлексивний компонент як окремий блок здібностей, пов'язаних з певною системою зв'язків, та як рівень (модуль) педагогічних здібностей [11]. При цьому науковець акцентує увагу на своєрідності рефлексивної діяльності, що виявляється на межі задатків та здібностей в інтелектуальному розвитку, екзистенційно-практичному спрямуванні, мотивації до самопізнання та самореалізації особистості. А. Крохмаль визначає рефлексію власних досягнень компонентом професійного самовдосконалення студентів вищих навчальних закладів [7].

Науковці зосереджують увагу на дослідженні особливостей педагогічної рефлексії, визначаючи її важливість для професійної діяльності. Педагогічна рефлексія представляється інтегративною якістю особистості, що виявляється у рефлексивній поведінці на основі рефлексивних знань, ставлення до рефлексивних умінь та рефлексивної діяльності. Знаходження педагогом нового сенсу власної діяльності через осмислення власної позиції в проблемно-конфліктній ситуації позначається на розвитку професійної рефлексії. Погоджуючись із такою науковою позицією, підкреслимо, що процеси конфлікту й, внаслідок його усвідомлення, перегляду ціннісної системи педагогічної діяльності, саме й може стати рушійною силою створення інновацій, що можуть бути для вихователя як продуктом досягнення конкретної педагогічної мети, так і способом професійної самореалізації. Зазначена позиція є суголосною із думкою А. Біз'євої щодо визначення педагогічної рефлексії як здатності педагога до аналізу, осмислення й конструювання ціннісної основи своєї діяльності, заснованої на відображенні себе як суб'єкта діяльності, особистості й індивідуальності в системі суспільних відносин, що виявляється у сформованості компонентів: соціального (аналіз підстав власних соціальних взаємодій з учнями), предметно-змістовного (аналіз власної професійної діяльності в навчанні учнів), власне рефлексивного (аналіз власного професійного саморозвитку) [1].

Отже, рефлексія у педагогічній діяльності представляється процесом усвідомлення та осмислення педагогічних проблем, їх аналізу та визначення нових шляхів та перспектив їх вирішення.

В аспекті організації інноваційної діяльності слушною вважаємо позицію К. Вазіної, яка акцентує увагу на діяльнісному аспекті рефлексії й розглядає її як основний елемент у системі діяльності, що виконує складну функцію саморегуляції людини у світі. При цьому, на думку науковця, рефлексія виникає тоді, коли має місце відхилення від зразка-норми діяльності людини, коли усвідомлюється незадоволеність власною діяльністю або зразком. Рефлексія блокує діяльність за старими зразками і відкриває нові шляхи для мислення і дії [2]. Отже, визначаємо актуальність рефлексивного компоненту готовності до інноваційної діяльності, оскільки саме завдяки рефлексії збуджуються процеси креативного мислення людини.

У дослідженні О. Резван представлено ґрунтовне дослідження рефлексії в аспекті розвитку професійно-особистісної позиції майбутнього фахівця. Науковець зауважує, що упродовж рефлексивного процесу особистості одночасно відбувається кілька процесів: емоційна оцінка, намагання зрозуміти власні мотиви, вчинки, розробка стратегії поведінки, яка ґрунтується на мотивах. Саме функціональність рефлексії, за думкою автора, визначає її обов'язковим критерієм будь-якого наукового дослідження. При цьому рефлексія пов'язується зі спроможністю людини здійснити корекцію особистої діяльності [9].

В аспекті теми дослідження зауважуємо на неабиякій ролі рефлексії у процесах досягнення успіху педагога в соціальних відносинах. При цьому підкреслюємо значущість рефлексивних умінь вихователів-інноваторів, оскільки саме соціальні орієнтири (очікування значущих інших, їхні оцінки і ставлення стосовно того, яким чином відбувається діяльність) стають зовнішніми чинниками рефлексії й збуджують педагогів до корекції діяльності в межах інноваційних процесів, у результаті чого збільшується ймовірність досягнення успіху. Неабиякого значення надаємо також внутрішнім рефлексивним чинникам (думкам, особистісним якостям, емоційним станам, актуальним і потенційним можливостям) – усвідомлення й аналіз яких також сприяє корекції діяльності.

Слушною для нашого дослідження вважаємо також думку науковців щодо ролі рефлексії у протистоянні особистості бар'єрам діяльності. При цьому рефлексія використовується для реконструкції труднощів, усвідомлення їх передумов та фіксації знань із власного досвіду щодо їх подолання. У процесі рефлексії інноваційної діяльності відбувається фіксація уваги на перепоні, що гальмує процес або знижує його результат (бар'єр), педагог-інноватор залучається до аналізу альтернативних шляхів досягнення мети, актуалізації додаткових ресурсів, починає коригувати зміст інновації тощо – тобто виявляє певну гнучкість у процесі задля досягнення результату.

Узагальнення розуміння науковцями ролі рефлексії у якісному перетворенні професійної діяльності дає можливість виокремити основні причини її збудження: бар'єр, проблему, суперечність. Цікавим щодо зазначеного аспекту вважаємо підхід В. Корнешук, яка характеризує рефлексію професійної діяльності, визначає її «потенційне» і «актуальне» поля. До «актуального» поля науковець відносить один із компонентів діяльності, який є причиною проблеми й предметом особливої уваги фахівця, підлягає докладному аналізу, виокремленню сильних і слабких боків, тобто стимулює пошук нових шляхів вирішення проблеми. Всі інші компоненти діяльності при цьому залишаються на периферії свідомості, не зазнають творчого перетворення – існують у полі «потенційної» рефлексії [6, 260]. Вважаємо можливість перенести представлену ідею до проблеми інноваційної педагогічної

діяльності, в якій «актуальним полем» стає середовище, в якому зароджується, збуджується й реалізовується інновація, а «потенційним полем» – те середовище, де ця інновація може розповсюдитись у разі ефективної реалізації та високого рівня комунікативної активності її автора.

Найвищим результатом рефлексії в інноваційній діяльності можна вважати такий її спосіб, коли педагог-інноватор не лише аналізує те, що вже сталося, але й може гіпотетично уявити те, що лише може статись, проаналізувавши різні можливі сценарії розвитку подій і визначивши ймовірно найсприятливішу форму організації діяльності. Отже, йдеться про рефлексивні здібності майбутнього вихователя, що включають здатність творчо, по-новому осмислювати і долати проблемні ситуації, виходити із внутрішніх конфліктів, набувати нові сенси і цінності.

Зауважуючи на проблемі виникнення потреби створення інновацій, слід виокремити ще один аспект, що представляє актуальність рефлексії для педагога. Так, уваги заслуговує розвиток умінь вихователя дошкільного навчального закладу зосереджуватись на моменті інтуїтивного невдоволення результатами, усвідомлювати цей свій стан невдоволення й, нарешті, внутрішньо переглядати всі гіпотези щодо нових шляхів, які мають якісно змінити результати. При цьому педагог-інноватор має навчитись відсікати ті з них, які здаються мало правдивими, та приймати рішення стосовно усвідомленої проблеми виважено, обгрунтовано, враховуючи різні їх варіанти.

Отже, початком рефлексії в інноваційній діяльності є її зупинка через усвідомлення певної проблеми, яка не дозволяє досягти ефективного результату – певного роду суперечність. Ця проблема знижує результативність вмотивованої, але здійснюваної застарілими способами діяльності, а значить народжує нову потребу – змінити способи досягнення мети. Тобто рефлексія стає джерелом народження ідеї про залучення інновацій для досягнення мети кращим, ефективнішим способом.

У дослідженні О. Резван самосвідомість, самоаналіз, самооцінка та самопізнання представляються як важливі чинники професійної рефлексії [9]. Цілком погоджуючись із цим, зауважуємо на тому, що у підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до інноваційної діяльності свідоме ставлення до своєї професійної діяльності має виявлятися у здатності критично оцінити стереотипи професійної діяльності (ставлення до кожної прийнятої суспільством, професійною спільнотою думки щодо суб'єктів, результатів, чинників цієї діяльності); потреба у самопізнанні відбиває розуміння майбутніми вихователями суперечностей між рівнем особистісної готовності до інноваційної діяльності та оцінкою цього рівня з боку професійної групи; самоаналіз і самооцінка мають тяжіти до адекватності як у особистісному аспекті, так і в аспекті оцінки готовності до сприйняття інновацій об'єктами професійної діяльності у конкретному середовищі.

Отже, рефлексивний компонент готовності до інноваційної діяльності визначає характер оцінки майбутнім вихователем себе як її суб'єкта.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бизяева А.А. Рефлексивные процессы в сознании и деятельности учителя: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Анна Александровна Бизяева. – СПб., 1993. – 238 с.
2. Вазина К.Я. Педагогический менеджмент: (концепция, опыт работы) / К.Я. Вазина, Ю.Н. Петров, В.Д. Белоловский. – М.: Педагогика, 1991. – 265 с.
3. Козак Л.В. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки та психології до інноваційної професійної діяльності: дис. ... доктора пед. наук, 13.00.04 / Л.В. Козак; Київський університет імені Бориса Грінченка. – К., 2015. – 555 с.
4. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / Олена Григорівна Козлова; Інститут педагогіки АПН України. – К., 1999. – 20 с.
5. Коновальчук І.І. Теоретичні та технологічні засади реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах: дис. ... докт. пед. наук: спец. 13.00.01 / І.І. Коновальчук; Житомирський державний університет імені Івана Франка. – Житомир, 2015. – 516 с.
6. Корнєщук В.В. Теорія та практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціометричної сфери діяльності: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Вікторія Вікторівна Корнєщук. – Одеса, 2009. – 434 с.
7. Крохмаль А.М. Формування потреби у професійному самовдосконаленні студентів вищих технічних закладів освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Алла Миколаївна Крохмаль. – Харків, 2012. – 202 с.
8. Петриченко Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності в позааудиторній роботі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Лариса Олексіївна Петриченко; Кіровоградський державний педагогічний університет імені В. Винниченка. – Кіровоград, 2007. – 20 с.
9. Резван О.О. Теоретико-методичні засади формування професійно-рефлексивної позиції майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Оксана Олексіївна Резван. – Х., 2016. – 457 с.
10. Рибалко Л.С. Акмеологічні засади професійно-педагогічної самореалізації майбутнього вчителя: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Людмила Сергіївна Рибалко. – Х., 2008. – 457 с.
11. Яблонська Т.М. Розвиток здатності до рефлексії в професійному становленні особистості вчителя початкових класів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Т.М. Яблонська. – К., 2000. – 20 с.

REFERENCES

1. Bizyayeva A.A. Refleksivnyye protsessy v soznanii i deyatelnosti uchitelya: diss. ... kand. psikhhol. nauk: 19.00.07 / Anna Aleksandrovna Bizyayeva. – SPb., 1993. – 238 s.
2. Vazina K.Ya. Pedagogicheskiy menedzhment: (kontseptsiya, opyt raboty) / K.Ya. Vazina, Yu.N. Petrov, V.D. Belilovskiy. – M.: Pedagogika, 1991. – 265 s.
3. Kozak L.V. Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maybutnikh vykladachiv doshkil'noyi pedahohiky ta psykholohiyi

- do innovatsiynoyi profesiynoyi diyal'nosti: dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04. / L.V. Kozak; Kyivskyy universytet imeni Borysa Hrinchenka. – K., 2015. – 555 s.
4. Kozlova O.H. Pidhotovka vchytelya do innovatsiynoyi diyal'nosti v systemi pislyadyplomnoyi osvity: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.01. / Olena Hryhorivna Kozlova; Instytut pedahohiky APN Ukrayiny. – K., 1999. – 20 s.
  5. Konoval'chuk I.I. Teoretychni ta tekhnolohichni zasady realizatsiyi innovatsiy u zahal'noosvitnikh navchal'nykh zakladakh: dys. ... dokt. pedahoh. nauk: spets. 13.00.01. / I.I. Konoval'chuk; Zhytomyr'skyy derzhavnyy universytet imeni Ivana Franka. – Zhytomyr, 2015. – 516 s.
  6. Korneshchuk V.V. Teoriya ta praktyka formuvannya profesiynoyi nadiynosti maybutnikh spetsialistiv sotsionometrychnoyi sfery diyal'nosti: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04/ / Viktoriya Viktorivna Korneshchuk. – Odesa, 2009. – 434 s.
  7. Krokmal' A.M. Formuvannya potreby u profesiynomu samovdoskonalenni studentiv vyshcheykh tekhnichnykh zakladiv osvity: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / Alla Mykolayivna Krokmal'. – Kharkiv, 2012. – 202 s.
  8. Petrychenko L.O. Pidhotovka maybutn'oho vchytelya pochatkovoyi shkoly do innovatsiynoyi diyal'nosti v pozaudytorniy roboti: avtoref. dys... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04. / Larysa Oleksiyivna Petrychenko; Kirovohrads'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet imeni V. Vynnychenka. – Kirovohrad, 2007. – 20 s.
  9. Rezvan O.O. Teoretyko-metodychni zasady formuvannya profesiyno-refleksyvnoyi pozytsiyi maybutnikh fakhivtsiv avtomobil'no-dorozhn'oyi haluzi: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Oksana Oleksiyivna Rezvan. – Kh., 2016. – 457 s.
  10. Rybalko L.S. Akmeolohichni zasady profesiyno-pedahohichnoyi samorealizatsiyi maybutn'oho vchytelya: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Lyudmyla Serhiyivna Rybalko. – Kh., 2008. – 457 s.
  11. Yablons'ka T.M. Rozvytok zdatnosti do refleksiyi v profesiynomu stanovlenni osobystosti vchytelya pochatkovykh klasiv: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. psykol. nauk: spets. 19.00.07 «Pedahohycheskaya psykholohyya» / T.M. Yablons'ka. – K., 2000. – 20 s.

И.Н. ДИЧКОВСКАЯ. ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ СОДЕРЖАНИЯ РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТИ К ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ

В статье рассматривается структура готовности будущих воспитателей дошкольных образовательных учреждений к инновационной деятельности. Особое значение уделяется анализу и теоретическому обоснованию рефлексивного компонента готовности к инновационной деятельности. Данный компонент определяет характер оценки будущим воспитателем себя как субъекта инновационной профессиональной деятельности.

Ключевые слова: инновационная педагогическая деятельность, готовность к инновационной деятельности, будущие воспитатели дошкольных образовательных учреждений, рефлексивный компонент готовности.

I.M. DYCHKIVSKA. THE THEORETICAL JUSTIFICATION OF THE CONTENT OF THE REFLECTIVE COMPONENT OF READINESS FOR INNOVATIVE ACTIVITY OF FUTURE EDUCATORS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The summary. In the article the structure of readiness of future educators of preschool educational institutions to innovative activity have been discussed. Special attention is paid to the analysis and theoretical justification of the reflexive component of readiness for innovative activities. This component determines the nature of the assessment the futures educators himself as the subject of the innovative professional activities.

Key words: innovative pedagogical activity, readiness for innovative activities of future educators of preschool educational institutions, reflexive component of readiness.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. І.С. Войтович.
Одержано редакцією 24.05.2017 р.

УДК: [373. 5. 011. 3 - 051: 73/76]: 005. 591. 6.

Л.А. ЯНЦУР

ІННОВАЦІЙНО-ПОШУКОВА РОБОТА ПЕДАГОГА З МЕТОДИКИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РАНЬОГО І ДОШКІЛЬНОГО ДИТИНСТВА

У статті розкриваються особливості інноваційно-пошукової роботи педагога дошкільного навчального закладу з методики образотворчої діяльності. Визначені шляхи підвищення ефективності розвитку зображувальних і творчих здібностей дітей на етапі раннього і дошкільного дитинства. Відмічається необхідність інноваційної діяльності педагога як елемента його професійності.

Ключові слова: інноваційно-пошукова робота, образотворча діяльність, творчі здібності, діти раннього і дошкільного віку, принцип інтеграції, нетрадиційні техніки.

Сучасний стан системи освіти не задовольняє багатьох, як педагогів так і батьків, і потребує свого удосконалення. Зростає значення творчої ініціативи педагогів у пошуку нової стратегії і тактики демократизації та гуманізації педагогічного процесу. В «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» [3] вказується на розроблення, поширення та застосування освітніх інновацій. Як зазначає І. М. Дичківська, «інновація – нововведення, зміна, оновлення, новий підхід, створення якісно нового, використання відомого в інших цілях» [2]. Інновації самі по собі не виникають, вони є результатом пошуків, передового педагогічного досвіду окремих педагогів, науковців, вчених і цілих колективів. На думку Г.В. Сухорукової [5], категорія «інноваційна діяльність»

© Л.А. Янцур, 2017

ЗМІСТ

Павелків Р.В. Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом.	3
Малафійк І.В. Суб'єктність як якість сучасної освіти.	6
Руденко В.М. Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури.	11
Беленька Г.В. Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті.	15
Лінник О.О. Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу.	19
Пелех Ю.В., Непеляк М.С. Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд.	22
Волинець К.І. Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу.	25
Оксенюк О.В. Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців.	29
Мищенко Т.О., Стадник Н.В. Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти.	32
Петрук Л.П. Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні.	37
Сяська І.О. Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку.	40
Гнедко Н.М. Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу.	44
Булгаков В.П. Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства.	48
Серковска-Монка Ядвіга Що нейронаука може внести до дидактики?.	51
Карпенчук С.Г. А якщо звернутися до «Пампедії»	55
Белова С.А. Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. ХХ ст.	60
Галатюк М.Ю. Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів.	64
Останчук М.В. Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю.	67
Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С. Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови.	71
Шевчук О.А. Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя.	75
Плисюк О.Р. Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів.	77
Галатюк Т.Ю. Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів.	82
Совгар О.М. Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття.	86
Дубич К.В., Данилюк К.В. Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями.	89
Ставожинська-Гжондел Марія Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі.	92
Нечипорук Л.І. Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців.	96
Лукашевич Роланд Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю.	99
Павелків В.Р. Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації.	103
Бриндіков Ю.Л. Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери.	106
Слозанська Г.І. Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді.	111
Левчук І.Б. Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога.	114
Лехолетова М.М. Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності.	118
Косарєва О.І. Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога.	122
Марчук Г.В. Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників.	125
Найда Р.Г. Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу.	129
Конончук Д.І. Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах.	132
Катеринюк В.І. АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
Кононко О.Л. Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу.	139

Мирончук Н.М. Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи.	145
Дзюбишина Н.Б. Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів.	149
Волинець Ю.О. Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.	153
Маліновська Н.В. Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку.	157
Романенко Л.В., Романенко К.А. Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема.	160
Косарева Г.М. Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів.	163
Козачук М.В. Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти.	167
Калаур С.М. Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів.	171
Коваленко О.В. Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності.	175
Грицай Н.Б. Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст.	180
Чувасова Н.О. Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології.	184
Хміль Н.А. Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі.	189
Павлюк Н.П. Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах.	193
Джеджер К.В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів.	197
Степанова О.І. Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів.	201
Козлюк О.А. Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.	205
Падалка О.І. Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів.	208
Федорова Н.В. Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки.	211
Янцур М.С. Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій.	215
Галатюк Ю.М. Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності.	222
Горонаха Н.М. Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект.	225
Мельничук О.В. Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу.	230
Павелків К.М. Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура.	232
Мосейчук Ю.Ю. Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я.	236
Ващенко О.М. Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи.	240
Мондич О.В. Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини.	244
Конончук О.А. Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників.	247
Руденко Н.М. Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці».	252
Володько Т.К. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності.	255
Тюска В.Б. Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності.	258
Ваколюк А.М., Дутчак В.В. Вплив фізичної культури на формування всебічно розвинутої особистості.	262
Юрчук О.І. Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах.	265
Войтович О.В. Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу.	269
Осипчук О.П. Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів.	272
Дуброва А.С. Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог.	275
Станіславчук Н.І. Формування етичної компетентності студентів у вищій школі.	278
Луцик Г.О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема.	280

Горохівська Т.М. Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз.	284
Воронцова І.В. MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів.	288
Сушенцева Л.Л. Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю.	291
Давидович В.О., Томаш В.В. Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін.	296
Дичківська І.М. Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.	300
Яницур Л.А. Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства.	303
Вертугіна В.М., Пугач А.Ю. Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини).	306
Глінчук Ю.О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму.	309
Павлюк Т.О. Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів.	313
Семеняко Ю.Б. Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї.	316
Романюк А.А. Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи.	320
Артемова Ю.І. Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	323
Відомості про авторів.	327